

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIGA INGLIZ TILINI HIKOYALAR ORQALI O‘RGATISHDA MATN TANLASH VA DARSNI TASHKIL ETISH MASALALARI

O. Amanova

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o‘qituvchisi

Jumayeva Durдона Malikovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu tezisda boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga ingliz tilini hikoyalar orqali o‘rgatishda hikoya matnini to‘g‘ri tanlash, dars bosqichlarini aniq rejalash va o‘quvchini faol qatnashtirish masalalari yoritiladi. Avvalgi maqoladagi umumiy nazariy fikrlar takrorlanmaydi. Asosiy e‘tibor amaliy muammolarga qaratiladi: hikoya yoshga mos bo‘lishi, matn haddan tashqari uzun bo‘lmasligi, so‘zlar dars maqsadiga xizmat qilishi, savollar esa o‘quvchini gapirishga undashi kerak. Tadqiqotda mavjud ilmiy manbalar tahlili, metodik qiyoslash va amaliy tavsif usullaridan foydalaniladi. Natijada hikoya asosidagi dars samarali chiqishi uchun faqat qiziqarli matn emas, balki aniq tanlangan faoliyatlar zanjiri ham zarur ekani ko‘rsatiladi.

Kalit so‘zlar: hikoya asosidagi dars, boshlang‘ich sinf, ingliz tili, matn tanlash, o‘quvchi faolligi, storytelling, dars bosqichlari.

ASOSIY QISM

Boshlang‘ich sinfda ingliz tilini hikoya orqali o‘rgatish foydali usul sifatida ko‘p tilga olinadi. Biroq bu usul o‘z-o‘zidan yaxshi natija bermaydi. Hikoya noto‘g‘ri tanlansa, u darsni yengillashtirish o‘rniga murakkablashtiradi. Juda uzun matn, noma‘lum so‘zlarning ko‘pligi yoki yoshga mos bo‘lmagan voqea o‘quvchining e‘tiborini pasaytiradi. Shu sababli hikoya bilan ishlashda birinchi masala — matn tanlash mezonidir. Rostina, Ariyati va Mustari boshlang‘ich sinfda storytelling samarasi ko‘p jihatdan sodda, tanish va yoshga mos hikoyalarga bog‘liq ekanini qayd etadi. Ularning tadqiqotida o‘qituvchi tajribasi shuni

ko'rsatadiki, yaxshi tanlangan hikoya tinglash, lug'at va gapirish mashqlarini bir dars ichida birlashtira oladi.

Hikoya tanlashda kamida to'rtta belgi hisobga olinishi lozim. Birinchidan, matn hajmi kichik bo'lishi kerak. Boshlang'ich sinf o'quvchisi bir darsda uzun syujetni to'liq kuzatib borishga qiynaladi. Ikkinchidan, hikoyada qaytariladigan iboralar bo'lsa, eslab qolish osonlashadi. Uchinchidan, voqea rasm, mimika yoki oddiy harakat bilan ko'rsatilishi kerak. To'rtinchidan, hikoyadagi til birliklari darsning aniq maqsadiga xizmat qilishi zarur. Masalan, dars ranglar haqida bo'lsa, hikoyada rang nomlari tabiiy vaziyatda qatnashishi kerak; oila mavzusi bo'lsa, personajlar oila a'zolari bilan bog'liq bo'lishi maqsadga muvofiq bo'ladi.

Papadaki va Karagianni hikoya asosidagi dars alohida epizod emas, ketma-ket tashkil etilgan o'quv jarayoni bo'lishi kerakligini ko'rsatadi. Ular hikoya bilan ishlashni oldindan tayyorlash, tinglash yoki o'qish, keyingi mashqlar va baholash bosqichlariga ajratadi. Bu qarash amaliy dars uchun juda qulay. Chunki o'qituvchi hikoyani o'qib berish bilan cheklanmaydi. Avval mavzuga kirish qilinadi, keyin matn tushunarli tarzda taqdim etiladi, undan so'ng savol-javob, rasmga qarab aytish, jumlani davom ettirish yoki qisqa qayta hikoyalash ishlari bajariladi.

Hikoya orqali dars o'tkazishda o'quvchi faolligi alohida ahamiyatga ega. Agar o'qituvchi butun dars davomida faqat o'zi gapirsa, hikoya usuli oddiy tinglash mashg'ulotiga aylanib qoladi. Férez Mora va Coyle storytellingda o'quvchi ishtiroki, tanqidiy fikrlash va suhbatga kirishish muhim ekanini ta'kidlaydi. Boshlang'ich sinfda bu murakkab nazariya sodda yo'l bilan qo'llanadi. Masalan, "Qahramon keyin nima qiladi?", "Qaysi rasm voqeaga mos?", "Bu joyda qaysi so'z kerak?" kabi savollar o'quvchini tinglovchidan ishtirokchiga aylantiradi. Bu yondashuv ayniqsa sust o'quvchilarni darsga tortishda foydalidir.

Shuningdek, hikoya bilan ishlashda o'qituvchining nutqi ham muhim. Matn ravon, ammo sekinroq o'qilishi kerak. Muhim so'zlar ovoz bilan ajratilishi, kerak bo'lsa, qisqa pauza qilinishi lozim. Ayrim so'zlar tana harakati, imo-ishora yoki rasm bilan berilishi mumkin. Bunday tayanchlar tarjimaga haddan tashqari bog'lanib qolmaslikka yordam

beradi. O'quvchi har bir so'zni ona tiliga o'girib emas, vaziyat orqali anglashga o'rganadi. Bu esa keyinchalik tinglab tushunish ko'nikmasining tabiiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

So'nggi yillarda raqamli hikoyalardan foydalanish ham kuchaymoqda. Ferdiansyahning Indoneziya boshlang'ich maktabi misolida olib borgan tadqiqotida digital storytelling o'quvchilarning hamkorlikda ishlashi va matni yaratish jarayoniga jalb etishi ko'rsatilgan. Cheung esa raqamli hikoya yozish mashg'ulotlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining qiziqishi ortgani, yozma ishlarida ayrim grammatik xatolar kamaygani haqida xulosa beradi. Shu bilan birga, Cheung o'qituvchining texnologiyaga tayyorgarligi va vaqt muammosi borligini ham qayd etadi. Demak, raqamli hikoya foydali, ammo uni har darsga majburan kiritish to'g'ri emas. Texnika dars maqsadiga xizmat qilsa ishlatiladi, aks holda oddiy rasmlilik hikoya ancha samarali bo'lishi mumkin.

Tezis doirasida hikoya asosidagi dars uchun quyidagi qisqa model taklif etiladi. Birinchi bosqichda o'quvchi mavzuga tayyorlanadi: 3–5 ta tayanch so'z rasm yoki harakat bilan eslatiladi. Ikkinchi bosqichda hikoya qismlarga bo'lib o'qiladi yoki aytiladi. Har qismdan keyin bitta sodda savol beriladi. Uchinchi bosqichda o'quvchilar rasm ketma-ketligini tartiblaydi, mos so'zni topadi yoki ikki-uch gap bilan voqeani aytadi. To'rtinchi bosqichda dars maqsadiga mos kichik yakuniy topshiriq beriladi: qahramonga nom qo'yish, voqeani boshqa tugatish, bir jumlaning o'zgartirish yoki yangi predmet qo'shish. Bunday tuzilma o'quvchini faqat tinglashga emas, balki fikrlash va oddiy inglizcha gapirishga ham olib keladi.

Hikoya asosidagi darsda baholash ham mos bo'lishi kerak. Boshlang'ich sinf o'quvchisidan katta matn yozish talab qilinmaydi. Buning o'rniga tinglaganini rasm bilan ko'rsatish, kerakli kartani tanlash, savolga bir so'z yoki qisqa gap bilan javob berish, qahramon harakatini ifodalash kabi mezonlar ishlatiladi. Papadaki va Karagianni ham shakllantiruvchi baholash hikoya asosidagi darsda muhim ekanini bildiradi. Bu fikr shuni anglatadiki, o'quvchi faqat yakuniy ball uchun emas, dars davomida ko'rsatilgan faolligi uchun ham kuzatiladi.

Amaliy jihatdan qaralganda, hikoya orqali ingliz tilini o'rgatishning eng katta kuchi — tilni alohida qoidalar yig'indisi emas, mazmunli nutq sifatida ko'rsatishidir. Biroq bu

usulni ortiqcha romantiklashtirish ham xato. Hikoya o‘qishning o‘zi natija bermaydi. Natija hikoyaning dars maqsadiga mosligi, o‘qituvchining savol berish mahorati, o‘quvchining ishtiroki va keyingi mashqlarning puxta qurilishiga bog‘liq. Shu sababli hikoya tanlash va darsni bosqichma-bosqich tashkil etish bu metodning markaziy sharti bo‘lib qoladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga ingliz tilini hikoyalar orqali o‘rgatishda asosiy e‘tibor matn tanlash va faol dars modelini yaratishga qaratilishi kerak. Hikoya yoshga mos, qisqa, mazmuni ravshan va dars maqsadiga xizmat qiladigan bo‘lsa, u til o‘rganishni yengillashtiradi. O‘quvchi hikoya ichida so‘zlarni eshitadi, voqeani kuzatadi, javob beradi va asta-sekin mustaqil gapirishga yaqinlashadi. Tezisning yangiligi shundaki, storytelling umumiy foydali usul sifatida emas, balki tanlov mezonlari, o‘qituvchi harakati va dars bosqichlari bilan bog‘langan amaliy tizim sifatida ko‘rib chiqildi. Bu yondashuv boshlang‘ich ingliz tili darslarini yanada aniq, maqsadli va o‘quvchiga yaqin shaklda tashkil etishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Cheung, Anisa. “Digitizing the Story-Writing Process for EFL Primary Learners: An Exploratory Study.” *Language Teaching Research*, vol. 28, no. 4, 2024, pp. 1428–1450. <https://doi.org/10.1177/13621688211027772>.
2. Férez Mora, Pedro Antonio, and Yvette Coyle. “Storytelling in EFL Primary Education: Defining a Sociocritical and Participatory Model with Pre-Service Teachers.” *Thinking Skills and Creativity*, vol. 49, 2023, article 101360. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2023.101360>.
3. Ferdiansyah, Sandi. “Collaborative Genre-Based Digital Storytelling of English as a Foreign Language: A Case of an Indonesian Primary School.” *Education 3-13*, vol. 52, no. 8, 2024, pp. 1594–1601. <https://doi.org/10.1080/03004279.2023.2205437>.
4. Papadaki, Aggeliki, and Eleni Karagianni. “Teaching English to Young Learners through a Story-Based Framework and the Role of ICTs.” *TechHub Journal*, vol. 6, 2023, pp. 111–135.

5. Rostina, Dien Afni Ariyati, and Sri Hariati Mustari. "Implementing Storytelling Method in Teaching English to Primary School Students." *International Journal of Studies in International Education*, vol. 3, no. 1, 2026, pp. 40–46. <https://doi.org/10.62951/ijisie.v3i1.475>.